

Sommige delen van Noorwegen, zoals bijvoorbeeld de Lofoten of elders langs de kust, kunnen zich in een grote belangstelling van buitenlandse ornithologen verheugen. Over andere delen van dit land is veel minder bekend, en daarom leek het mij de moeite waard om mijn ervaringen met de vogelwereld van Noorwegen, zoals opgedaan in de eerste helft van juli, op te schrijven. Deze tijd brachten we voornamelijk door in Gudbrandsdalen, een streek die toeristisch enige bekendheid geniet en die gelegen is in het dal van Noorwegen's langste binnenmeer, het Mjøsa (welk meer verder naar het Noorden "Losna" wordt genoemd).

Om hier te kunnen komen, moesten we per boot vanaf de Noordduitse havenstad Kiel naar Oslo oversteken. In de haven van Kiel vlogen enige grote sterns en een lachstern rond; 2 reuzensterns stonden op een zandstrandje. Zilvermeeuwen volgden in klein aantal de boot vanaf het vertrek uit deze haven. Meer naar het Noorden toe volgden er steeds meer kleine mantelmeeuwen (*Larus fuscus intermedius*) en steeds minder zilvermeeuwen de boot, en in de haven van Oslo tenslotte waren zo'n 200 kleine mantels en nog maar enkele zilvermeeuwen aanwezig. Zowel de storm- als de kokmeeuw waren uitsluitend bij de boot aanwezig als er "land in zicht" was. De visdief viel alleen in de haven van Oslo te zien. Opvallend was hier m.i. het ontbreken van de drieteenmeeuw.

Een beschrijving van Gudbrandsdalen is moeilijk te geven, daar het landschap zeer gevarieerd is. Sparre-berkebossen bedekken vrij grote oppervlakten, maar ook akkerland komt hiertussen veel voor. Om en nabij de boomgrens (die hier op ca. 1000 m hoogte ligt) liggen uitgestrekte hoogvlaktes, vaak erg moerassig met veel meren van wisselende grootte, vaak ook met een lage, dichte struikbegroeiing. In de nabijheid van Gudbrandsdalen ligt het Rondanemassief, met toppen van 2000 m en hoger.

De kramsvogel lijkt in Gudbrandsdalen zo ongeveer de ecologische vervanger van onze merel te zijn. Hij komt hier zeer algemeen voor en houdt zich bij voorkeur op in wat open, parkachtig landschap, en in tuintjes en bij huizen, net zoals de merel bij ons. De merel nam ik hier slechts éénmaal waar, op een hoogvlakte, waar een paartje een nest jongen voerde bij een landbouwschuur.

We kwamen net in de tijd dat de krammers jongen hadden, ze waren zeer prikkelbaar en luidruchtig, en opmerkelijk heftig traden ze op tegen indringers: eksters, bonte kraaien en vooral ook raven werden met ongekende felheid aangevallen en verdreven. Vaak kwamen de krammers al tjakkerend aanvliegen als een honderdtal meters verder een raaf zich even liet zien. Telkens stuitten we tijdens wandelingen dan ook op juveniele kramsvogels, die zich al rennend in veiligheid brachten, terwijl een adult dichtbij in een boom zat te tjakkeren of laag over je hoofd heen scheerde. Van de kramsvogel hoorden we tijdens ons verblijf geen enkele maal de zang. Des te meer hoorden we die echter van zijn naaste verwant, de koperwiek, die hier ook algemeen (maar in minder groot aantal) voorkomt en die zich vooral ophield in het open bos vlak beneden de boomgrens. De zang van deze soort, die veelal voorgedragen wordt uit een boomtop, wordt gevormd door een eenvoudig, steeds herhaald loopje, dat aan de zang van de gekraagde roodstaart doet denken, gevolgd door zachte, spreekwachtige mijmeringen. In de tweede week van ons verblijf leek de zangactiviteit van deze soort duidelijk te verminderen.

De sparre-berkebossen van Gudbrandsdalen deden ons vaak wat vogelarm aan. Een van de algemeenst voorkomende zangvogelsoorten is hier wel de vink, maar in aantal werd deze soort toch nog overtroffen door de sijs, die hier in troepjes in de bossen rondzwierf. Ook barmsijzen waren algemeen, vooral in de wat hoger gelegen bossen. De keep was vrij algemeen in de wat meer open bosgebieden, de goudvink juist vooral in de dichte naalddouwen. Zowel roodborsten als zwartkoppen en heggemussen waren hier veel minder algemeen dan in Nederland; bij de tuinfluiter was dit niet zo sterk merkbaar.

Opvallend in deze bossen was ook de afwezigheid van tjiftjaf en winterkoning. Troepjes kruisbekken waren overal te zien, waar maar naalddhout was. Van de mezen vielen de aantallen kool- en pimpelmezen erg tegen; de matkop daarentegen (de Scandinavische ondersoort: *parus montanus borealis*, die veel lichter is dan de onze) was opvallend talrijk en kwam in grote troepen voor. Zowel kuif- als zwarte en staartmees zagen we slechts een enkele maal.

De groene specht namen we zo nu en dan waar, de zwarte slechts sporadisch.

Rondom de boerderijen in Gudbrandsdalen vielen vooral de grote aantallen zingende geelgorzen op; ook bonte en grauwe vliegenvanger vielen hier te zien. Verder was ook de veldleeuwerik bij de akkers aanwezig.

Zowel gierzwaluw, als huis- en boerenzwaluw waren algemeen in de dorpen, terwijl grote aantallen oeverzwaluwen te zien waren boven het Mjøsa-meer; hun kolonies waren overal te vinden; éénmaal vonden we er één van tientallen nesten, die enige kilometers van groot water verwijderd was en midden in het land lag.

De koekoek, die in het bos niet veel te zien viel, was in groot aantal aanwezig in het bos rond de boomgrens, waar ook de fitis opviel door zijn algemeenheid.

De talrijke hoogvlaktes rondom Gudbrandsdalen worden vooral gekenmerkt door het veelvuldig voorkomen van de barmsijs en de Noordse gele kwikstaart (*motacilla flava thunbergii*); de laatste voelde zich vooral in dichte struikbegroeiing thuis. Kievit en goudplevier behoren hier tot de broedvogels; tapuit en graspieper zijn hier ook overal te zien, het paapje komt in veel kleiner aantal voor.

Waar moeras is, is ook de rietgors, vaak ook de tureluur, storm- en kokmeeuw, die hier tot broeden komen. Verder zag ik in het bos, dat hier en daar op de hoogvlaktes aanwezig was, o.a. nog auerhoen (éénmaal een ♀ met 3 jongen) van zeer nabij in de wegberm) en klaptekster.

Langs de vele snelstromende watertjes is de oeverloper algemeen. De waterspreeuw komt ook vrij veel voor, zelfs in zeer wilde rivieren; daar nam ik ook een adult waar, die een jong voerde; het viel hierbij op, dat het jong continu een zeer hard gepiep voortbracht en voortdurend met de vleugels sloeg, en hiermee doorging ook als de ouder onder water voedsel zocht. Zodra de adult dan weer boven water kwam, iets afgedreven, vloog het jong onmiddellijk naar hem toe, en aldus bewogen beide zich langzaam stroomafwaarts. Het viel verder op dat de waterspreeuw, zelfs in zeer wilde stromen, bij het voedselzoeken onder water nauwelijks afdreef.

Gudbrandsdalen maakte een zeer roofvogel-arme indruk; de enige roofvogel, die we nog enkele malen zagen, was de ruigpootbuisard. Van de kraaiachtigen was de raaf vrij algemeen; de bonte kraai was hier net zo algemeen als de zwarte bij ons. Ook voor ekster en kauw (*corvus monedula monedula*, onderzijde iets lichter dan de bij ons voorkomende vorm) was dit het geval. De roek zagen we uitsluitend in de omgeving van de stad Lillehammer.

Na het verblijf te Gudbrandsdalen brachten we enige dagen door in het noordelijker gelegen bergmassief Dovrefjell. Hier bezochten we o.a. het vogelreservaat Fokstumyra. Dit bezoek viel wat tegen door het uitblijven van de kraanvogel, die hier broedt; maar desondanks deden we er toch mooie waarnemingen.

Allereerst wemelde het in de dichte struikvegetatie van het reservaat van de roodgesterde blauwborsten (*Cyanosylvia svecica svecica*), die zich zeer opvallend gedroegen, weinig schuw en erg luidruchtig waren. Verder waren er in deze struikbegroeiing nog riet- en ijsgorzen te zien. In de moerassen, die een groot deel van het reservaat bedekken, nam ik o.a. regenwulp, poelsnip, tureluur en bosruiter waar, en verder zilver- en stormmeeuw, alsook wintertaling. Bij de grens van bos en moeras waren opvallend veel Noordse gele kwikstaarten en kepen; boven een stoppelveld fourageerden blauwe kiekendief en velduil, terwijl de ruigpootbuiserz roepend overzweefde. In Dovrefjell merkte ik vink, geelgors en boompieper (die overigens in Gudbrandsdalen vrij algemeen voorkwam) niet meer op, wel nog de blauwe reiger.

Hierna gingen we via het Jotunheimen gebergte (waar ik o.a. nog 2 jonge smellekens - takkelingen -, die door de ouders gevoerd werden, en een paartje blauwborsten met jongen, ver boven de boomgrens, zag) naar de "kust" in de vorm van de Sognefjord, die zeer ver landinwaarts gaat. De enige zeevogels, die in deze fjord te zien waren, waren stormmeeuwen, kleine mantels en visdieven.

Tijdens een beklimming van een berg aan deze fjord, merkten we de grote aantallen zangvogels in het bos hier op; overal klonk de zang van de kortsnavelboomkruiper, terwijl slechts een enkel exemplaar zich goed liet zien. Vooral matkop, sijs en boompieper waren zeer algemeen. In een dode berk zaten twee draaihalzen, en boven de boomgrens zagen we een ô beflijster, met in zijn nabijheid een jong.

Later zagen we, rijdens op een weg door akkerland langs een zijtak van de Sognefjord, op deze akkers tussen de spreeuwen (de spreeuw is in Noorwegen veel meer plattelandsvogel dan stadsvogel) en kieviten, één scholekster. Deze weg werd gestoffeerd door honderden fratertjes, die op het wegdek fourageerden of in de onkruidvelden ernaast.

Roepend overvliegende raven zorgden voor een onheilspellende sfeer in dit grootse landschap. In de fjord zelf zagen we enkele brilduikers.

Tijdens de terugreis naar Oslo namen we in Gol (42° NBr) een zingende en baltsvliegende Turkse tortel waar.

Oslo en omgeving was de enige plaats in Noorwegen, waar ik de ringmus waarnam.

Tot slot een laatste woord voor de "Noorse mus": de witte kwikstaart, die overal waar ik kwam in Noorwegen zeer algemeen was, en die in vele biotopen voorkwam, tot middenin Oslo toe.

Remco Daalder
Veluwelaan 9, Amsterdam.

augustus 1977, RD/vDr